

Openingsteksten:

Johannes 4:6-7

Jezus was vermoeid van de reis en ging bij de bron zitten.

Het was rond het middaguur (dus bloedheet).

Toen kwam er een Samaritaanse vrouw water putten.

Jezus zei tegen haar: "Geef mij wat te drinken".

Johannes 19:28

Jezus zei (aan het kruis op het heetst van de dag): "Ik heb dorst".

Lezingen:

Johannes 7:37-44 'Ik ben het water des levens'

Lied: Ik ben het water des levens (D. Sölle) - nr. 134 in Zangen van zoeken en zien.

Johannes van het Kruis over het anders zijn van God, omdat je niet over God kan beschikken in allerlei zoete geestelijke ervaringen:

Hij sluit voor hen de poort en bron tot het zoete geestelijke water, waarvan zij bezig waren te smaken in God zo vaak en zo lang ze maar wilden... En op deze manier laat Hij hen zó in duisternis achter, dat ze niet meer weten waar ze met hun verbeeldingsvermogen en hun redeneren naar toe moeten, want ze zijn niet meer in staat één stap te zetten in de meditatie. - Uit 'Donkere nacht I' pag.8,3.

Lied: Zoals een hert reikhalst naar levend water verlangt mijn ziel naar God.

Overweging

Is het u weleens opgevallen, dat in alle religies de dorst naar water het symbool is geworden voor de dorst naar God of het diepste mysterie? In de Islam is het Hemels Paradijs een tuin vol vruchtbomen met heerlijke vruchten en overal water. In de droge Arabische woestijn is deze hoop en droom heel begrijpelijk. Nergens is het verlangen naar water intenser dan in droge gebieden. Dorst is intenser dan honger. In droge tijden en gebieden wordt enorm verlangd naar regen, zelfs in het waterrijke Nederland in droge zomers. Dorst is een intens gevoel. Daarom bij uitstek geschikt als beeld voor het verlangen naar God. In de vastentijd gaat het nooit over niets drinken, alleen over sober drinken, b.v. alleen water en geen koffie, thee, alcohol en frisdrank. Dan gaat het niet over dorst naar water, maar over dorst naar wat ongezond is; die dorst moet je overwinnen.

Maar vandaag wil ik stil staan bij de dorst van moeder Teresa. De woorden van Jezus 'Ik heb dorst' leest zij als dorst naar liefde en de ware opoffering. Zelf zegt ze: "God riep me om de dorst van Jezus te lessen door Hem te dienen in de armsten van de armen". Bij de Samaritaanse vrouw in Johannes 4 ging het ook niet echt om water, maar om dorst naar liefde. Als Jezus zichzelf presenteert als het 'levende water' gaat het om waarachtige liefde, een geest van liefde. Dorst is bij moeder Teresa een diaconaal begrip.

Als zij een aantal jaren in Calcutta aan het werk is ervaart ze steeds meer een innerlijke leegte, een gevoel, dat God haar verlaten heeft, zoals Jezus zich aan het kruis verlaten voelde. Je kunt nog zo je best doen, maar soms voel je je helemaal leeg vanbinnen. Tijdens haar zware werk voor de armen heeft ze een folterend verlangen naar een teken van liefde van God. Maar er komt niets. Duisternis, het is een en al duisternis vanbinnen. Ondertussen blijft ze glimlachen naar iedereen, blijft ze werken voor de armen, maar zelf staat ze droog. Haar glimlach werd de wijde mantel die haar pijn bedekte. Ze schrijft, dat ze niet kan vertrouwen op haar gevoel, maar dat alleen haar wilskracht haar overeind houdt. De wil tot overgave. *“Goddank”, schrijft ze, “dienen we God niet met onze emoties, maar met onze wil tot overgave”*. Dat klinkt heel rationeel. Omdat Teresa buitengewoon praktisch is in haar werk heeft ze veel succes. Maar het succes helpt haar innerlijk niet. Ondanks alle succes kan je innerlijk in de kou staan.

Langzamerhand leert ze haar innerlijke duisternis te aanvaarden als onderdeel van haar werk. De duisternis van alle doffe ellende waar de sloppenbewoners onder lijden, is de duisternis waar Jezus onder lijdt en waar zij zelf deel aan heeft. Deze mystieke uitleg helpt haar de innerlijke pijn van haar lege gevoel van binnen te aanvaarden. Als beginnend zuster had ze gebeden, zo schrijft ze: *“mag ik delen in uw pijn in uw duisternis aan het kruis”*. Dat gebed was dus verhoord. Ze was overigens volgens de mensen om haar heen nooit somber en zwaarmoedig, maar altijd weer heel levenslustig. Wat we nu weten, weten we van brieven, die pas na haar dood bekend zijn geworden.

Wat betekent dit voor onszelf? De ervaring van de innerlijke leegte is iets wat ons allemaal kan overkomen, in je studie, in je werk, in de zorg, zodat je denkt: waar doe ik het nog voor? Het verassende is, dat Teresa op basis van haar wilskracht haar werk vol hield. Niet de emotie, niet de ratio, maar haar wilskracht hield haar in het spoor.

Die innerlijke leegte kom je ook in de mystiek tegen. In je zoektocht naar God of naar de Bron in je bestaan is er altijd een moment van leegte. Johannes van het Kruis schrijft daar uitvoerig over in zijn boek over de Donkere nacht. Hij waarschuwt voor een vroomheid waarbij je eigenlijk meer met jezelf bezig bent dan met God of de liefde voor de medemens. Je kunt niet over God beschikken door een vroom gebed of mooie meditaties en geestelijke oefeningen. In de weg naar binnen heb je altijd ook een diepe duisternis. Ook moeder Teresa ervoer die innerlijke duisternis of leegte vanbinnen. Het is ook de vraag of de reis naar binnen wel voor iedereen gezond is. Want je kunt er ook heel depressief van worden. Op de Zuid-Hollandse eilanden komt dit veel voor. Voor je het weet ben je dan alleen maar met jezelf bezig en niet echt met God of je diepste zelf of hoe je dat ook noemen mag. Eigenlijk moet je elk beeld van God loslaten. In de mystiek is de innerlijke duisternis of leegte een kenmerk van God. Moeder Teresa was grootgebracht met het idee, dat je door heel vroom te zijn God in je leven ervaart. Maar zo werkt het niet. Ook voor haar niet. God is heel vaak afwezig. Het zijn maar spaarzame momenten, waarop je het idee kan hebben, dat God nabij is. Die mag je koesteren in je herinnering. Het is de herinnering die je draagt. Ook voor mijzelf zijn er twee herinneringen die me hebben gedragen en me tot het werk als predikant hebben geleid. Perioden van vermoeidheid of leegte zijn geen probleem als je kan loslaten, dat je altijd iets zou moeten ervaren.

Er is ook een risico van verslaving, dat je telkens opnieuw wilt ervaren wat je ooit hebt meegemaakt. Dan wordt het neurotisch en niet bevrijdend. Ik hoor dit weleens bij mensen

die hun belijdenis of hun trouwviering heel intens hebben beleefd. Maar als dit gevoel dan wegebt en het leven alledaags wordt, krijgen ze het idee, dat ze iets kwijt zijn geraakt, dat het dus niet meer echt is. Jammer. Je kunt niets herhalen. De herinnering is ook waardevol. Onderschat de betekenis van de herinnering niet. Een diep alledaags vertrouwen is voor mij uiteindelijk waardevoller dan die spaarzame momenten van intense belevissen, ook al heb ik daar goede herinneringen aan. Want dat is toch genoeg? De ervaring, dat God jouw leven draagt, hoe dan ook, dat is toch geen pakje sigaretten waarvan je er telkens weer een wil opsteken, omdat je niet meer zonder kunt? Een goede vriend kan ook weken of maanden afwezig zijn. Daar is niets mis mee. Zo is het ook met God. In de ervaring van innerlijke leegte is er juist ruimte voor echte genade, dat je ondanks alles toch gedragen wordt door God, al zie je dat pas achteraf.

We leven in een tijd, dat mensen denken alles te kunnen ervaren, alles te kunnen meemaken, ook met reli-shoppen, maar God hebben we niet in onze vingers. Echte religieuze ervaringen kan je niet oproepen, ook niet in meditatie of in een reis naar binnen. God blijft altijd een raadsel, een mysterie. En toch kan je desondanks je hele leven blijven wijden aan wat je als je roeping hebt leren verstaan. Een enkel moment heeft moeder Teresa Jezus of God gezien in het gelaat van de armen. En begreep ze de woorden van Jezus "In wat je gedaan hebt voor de minsten onder de mensen, dat heb je aan Mij gedaan". Die wetenschap is genoeg. Voor mij is geloof dan ook niet een voor waar houden van dit of dat of wat niet al. Maar gaat het om toewijding. Toewijding draagt je.

De diepste kracht van elke relatie, met God, met je partner, met je vrienden, ja ook met je zelf, de diepste kracht ligt in de mate waarin je trouw bent aan jezelf, aan de ander en aan God, ook in tijden van leegte. Mystieke ervaringen zijn meegenomen, maar zijn geen voorwaarde voor een zinvol leven. Je moet je er niet op blindstaren.

Daarom zeg ik weleens als het om God gaat: God moet niet, maar God is een toegift. Diepe ervaringen van verbondenheid of eenheid of vervulling moeten niet, maar zijn meegenomen (een teken van genade). "Wees blij met wie blij zijn" schrijft Paulus aan de Romeinen. En het boeddhisme leert: "scep vreugde in de vreugde van een ander". Waarom zou je niet ook kunnen genieten van wat anderen in de 7^e hemel meemaken, ook al heb je het zelf nooit meegemaakt? Dat is ware spiritualiteit. Dan ben je geen slaaf van het verlangen naar eigen intense ervaringen en kan het meest eenvoudige teken van liefde of van God je even goed bemoedigen en dragen. Zalig zijn de eenvoudigen. Amen.

Slottekst:

*Een dorstig mens roept uit: "Heerlijk water, waar ben je?",
terwijl het water kreunt: "Waar is de waterdrinker?"* (Mevlana Rumi)

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeiden.nl
info@ekklesialeiden.nl